

## **Toetsingskader Risicoregelingen & Garanties Dutch Good Growth Fund (DGGF)**

*Maart 2018*

### **Beschrijving DGGF**

Het Dutch Good Growth Fund (hierna: DGGF) is een fonds dat is opgericht in het kader van de gecombineerde portefeuille op internationale handel en ontwikkelingssamenwerking. Het DGGF bevordert economische activiteiten die van grote waarde zijn voor de ontwikkeling van lage- en middeninkomenslanden én creëert kansen voor een ieder om volwaardig mee te doen in de economie en samenleving. Hierbij is veel aandacht voor ontwikkelingsfacetten zoals het vergroten van werkgelegenheid, het vergroten van productiekracht van het lokale bedrijfsleven en de overdracht van kennis en vaardigheden. Extra aandacht is er bovendien voor fragiele staten, vrouwelijke ondernemers en jonge ondernemers.

Het DGGF biedt financiering en verzekeringen voor ontwikkelingsrelevante investeringen in, export naar en import uit 68 lage- en middeninkomenslanden (zie bijlage 1 voor de landenlijst), en opereert additioneel aan de markt. Banken en andere financiële instellingen zijn zeer terughoudend in het verstrekken van kredieten voor activiteiten in deze landen. Dit geldt vooral voor kredieten aan het midden- en kleinbedrijf. Bedrijfsleningen aan het midden- en kleinbedrijf vormen voor banken een relatief risicovolle categorie, wat vraagt om hogere kapitaalreserves bij banken. Ook richt het DGGF zich op 'risicolanden', de landen waar over het algemeen kredietverstrekking tot een hoger risico leidt, in de praktijk blijken dit ontwikkelingslanden te zijn. Deze twee categorieën (MKB'ers en risicolanden) leiden tot hogere kosten voor banken en deze zijn hierdoor voorzichtiger met kredietverstrekking. Daarnaast vraagt het midden- en kleinbedrijf vaak om kleinere kredieten wat voor banken minder geld oplevert, maar relatief niet minder werk is voor banken. Met andere woorden, banken verdienen minder aan (kleine) kredieten dan aan grote kredieten en dus zullen zij deze kleine kredieten minder snel verlenen.

Ook worden de mogelijkheden onderzocht om het fonds open te stellen voor andere bedrijven (niet zijnde MKB) waarbij stakeholders geraadpleegd zullen worden. Hierbij wordt ook gekeken of de maximale omvang van de te verzekeren exporttransacties (nu EUR 15 mln.) verhoogd zou moeten worden (naar EUR 30 mln.) zonder het risicoprofiel te veranderen.

Het uitgangspunt blijft additioneel te zijn aan de markt en speciaal gericht op het MKB. Het DGGF is onderverdeeld in drie onderdelen, die verschillende doelgroepen bedienen:

- Onderdeel 1 voorziet in het financieren van Nederlands midden- en kleinbedrijf dat ontwikkelingsrelevante investeringen wil doen in- en/of wil importeren uit lage- en middeninkomenslanden.
- Onderdeel 2 financiert het lokaal midden- en kleinbedrijf in lage- en middeninkomenslanden.

- Onderdeel 3 voorziet in het financieren en verzekeren van het Nederlandse midden- en kleinbedrijf dat wil exporteren naar lage- en middeninkomenslanden.

Het fonds is 1 juli 2014 van start gegaan met een totaal meerjarig budget van EUR 700 miljoen. De verdeling tussen de onderdelen is<sup>1</sup>:

- Onderdeel 1: EUR 247,5 miljoen, waarvan EUR 230 miljoen is gecommiteerd aan de uitvoerder
- Onderdeel 2: EUR 327,5 miljoen, volledig gecommiteerd aan de uitvoerder
- Onderdeel 3: EUR 125 miljoen, volledig gecommiteerd aan de uitvoerder

Het is de doelstelling van het fonds om revolverend te zijn, wat betekent dat het fonds moet kunnen voortbestaan op eigen inkomsten uit de activiteiten die zij ontplooit.

Alle drie de onderdelen van het DGGF hebben de mogelijkheid om garanties te verstrekken. Door het verstrekken van garanties loopt het DGGF het risico geconfronteerd te worden met uitgaven wanneer de garantieverstrekking leidt tot claims. Daarnaast kan er een flinke *mismatch* in de tijd optreden tussen inkomsten en uitgaven. Om een buffer op te kunnen bouwen en de schommelingen in de tijd op te kunnen vangen is, ingevolge artikel 5, vierde lid, van de Comptabiliteitswet 2001, gebruik gemaakt van het instrument 'interne begrotingsreserve'. De reserve wordt gevuld vanuit de middelen die voor de onderdelen 1 en 3 van het DGGF beschikbaar zijn voor garanties. Voor onderdeel 2 zal de fondsbeheerder zelf een reserve aanhouden voor het verstrekken van garanties aan intermediaire fondsen.

De uiteindelijke hoogte van de begrotingsreserve is gerelateerd aan de hoogte van de garantieplafonds die voor de onderdelen 1 en 3 per onderdeel van het DGGF worden vastgesteld. Op het moment dat de verhouding tussen het uitstaande garantieplafond en de omvang van de reserve te veel af gaat wijken van de overeengekomen hefboom bij de onderdelen 1 en 3 wordt jaarlijks bezien of het nodig is om de hoogte van de reserve of het garantieplafond aan te passen. Zowel de toevoeging van middelen aan de reserve als de onttrekking eraan en de (uiteindelijke) besteding van de middelen loopt over de begroting en wordt in de begroting toegelicht. Voor onderdeel 2 hoeven geen middelen te worden aangehouden in de begrotingsreserve omdat de garanties verrekend worden met het investeringskapitaal dat door de fondsbeheerder wordt beheerd.

#### *Het garantieplafond*

Het garantieplafond is het maximale bedrag dat gelijktijdig aan garanties mag uitstaan. Deze bestaat uit de volgende drie onderdelen:

- Onderdeel 1 (RVO): EUR 200 miljoen

---

<sup>1</sup> Zie ook: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/10/25/kamerbrief-stand-van-zaken-dutch-good-growth-fund-2016>

- Onderdeel 2 (PwC/Triple Jump): EUR 100 miljoen
- Onderdeel 3 (Atadius DSB): EUR 375 miljoen
- Totaal: EUR 675 miljoen

Toelichting:

#### DGGF onderdeel 1

Het totale budget van DGGF1 is EUR 247,5 miljoen, waarvan EUR 230 miljoen is gecommiteerd aan de uitvoerder. Uitgangspunt is dat 55% van de DGGF1 portefeuille uit garanties bestaat en 45% uit leningen. Dit betekent dat  $0,55 \cdot \text{EUR } 230 \text{ mln.} = \text{EUR } 126,5 \text{ mln.}$  cash wordt ingezet voor garanties. Vanwege de hefboom 1:2 komt dit overeen met een totale garantieportefeuille van EUR 253 mln. Op basis van opgedane ervaringen mag worden verwacht dat de verhoudingen in de portefeuille in de komende tijd zullen wijzigen ten gunste van leningen. Met een (tijdelijke) bijstelling van het garantieplafond naar EUR 200 mln. kan DGGF1 maximaal 43% van het totaal beschikbare budget van EUR 230 mln. aan garanties verstrekken en dit lijkt vooralsnog voldoende.

DGGF onderdeel	Budget (kas) (=revolverend)	Garantie
1	EUR 247,5 mln.	EUR 200 mln.
2	EUR 327,5 mln.	EUR 100 mln.
3	EUR 125 mln.	EUR 375 mln.
Totaal*	EUR 700 mln. (=maximale budget)	EUR 675 mln. (maximale garantie)

\*Dit betreft het maximale budget of garantie per onderdeel

#### DGGF onderdeel 2

Het totaal beschikbare budget van DGGF2 is EUR 327,5 miljoen. Om de fondsbeheerder in de gelegenheid te stellen dit budget volledig in te kunnen zetten zullen zij voor een hoger bedrag contracten/committingen moeten kunnen aangaan met intermediaire fondsen. Het gaat hier om een overcommittingruimte, in de vorm van een garantie van BZ aan de fondsbeheerder, van maximaal EUR 100 miljoen (garantieplafond). De fondsbeheerder zal zelf een reserve aanhouden voor het verstrekken van garanties aan intermediaire fondsen.

#### DGGF onderdeel 3

Bij de start van DGGF in 2014 is een bedrag van EUR 175 miljoen aan onderdeel 3 beschikbaar gesteld. Inmiddels is dit bedrag neerwaarts bijgesteld naar EUR 125 miljoen. Vanwege de hefboom van 1:3 komt dit overeen met een plafond van  $3 \cdot 125 = \text{EUR } 375 \text{ miljoen}$ .

Na de impactevaluatie van 2020 wordt de hoogte van het garantieplafond herzien waarbij onder meer rekening wordt gehouden met:

- De resultaten van de evaluatie.
- De ruimte op de BHOS-begroting (artikel 1.4).

## **DGGF Onderdeel 1, ontwikkelingsrelevante investeringen van het Nederlandse MKB in lage- en middeninkomenslanden.**

Dit toetsingskader betreft activiteiten die ontplooid zullen worden in het kader van onderdeel 1: het financieren van Nederlands midden- en kleinbedrijf dat ontwikkelingsrelevante investeringen wil doen in lage- en middeninkomenslanden.

Wanneer in deze bijlage wordt gesproken over het Fonds wordt het onderdeel 1 van het DGGF bedoeld en niet het DGGF zelf.

T.a.v. onderdeel 1 van het DGGF zal een instrumentenmix worden samengesteld bestaande uit leningen, garanties en (indirecte, te weten via andere partijen) participaties. De instrumentenmix die wordt aangeboden per aanvraag hangt af van het risicoprofiel van de onderneming, het project en het land. Een groot deel van de instrumenten die onder het DGGF, onderdeel 1, worden aangeboden, maken gebruik van de financieringstechnieken die al worden toegepast in financieringsregelingen/instrumenten voor binnenlands gebruik, maar worden aangepast om ondersteuning te bieden voor financiering van internationale investeringen. Onderdeel 1 van het DGGF wordt uitgevoerd door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RvO).

Het uitgangspunt van het DGGF, en dus ook van dit onderdeel, is additionaliteit en dus kan er alleen worden aangeklopt bij dit onderdeel voor financiering als de commerciële markt niet bereid is in financiering te voorzien. Als geen enkele financier bereid is een investering van een Nederlandse MKB'er in een DGGF-land te financieren dan kan het bedrijf, eventueel samen met een financier die bereid is een gedeelte te financieren, aankloppen bij het DGGF. Vervolgens beoordeelt RVO of de investering gezond is en dus of zij deze op verantwoorde wijze kunnen steunen. Afhankelijk van het risicoprofiel van de investering (op basis van het risico op de ondernemer, het land en het project) en afhankelijk van de bereidheid van andere financiers om (gedeeltelijk) mee te investeren wordt een instrument, of een combinatie van instrumenten, ingezet.

In de parametrisering van de regelingen gaat RvO uit van vier risicoklassen, laag, midden, hoog en zeer hoog. Deze risicoklassen zijn de basis voor de rentepercentages die de RvO zal rekenen voor de financiering. 'Hoog' zal de klasse zijn waarbij (1) geen garantie of cofinanciering mogelijk zal blijken en het DGGF de financiering alleen op zich zal nemen. Dit geldt ook voor de klasse zeer hoog, de klasse voor startende ondernemers.

### *Garanties*

Als een commerciële partij (vaak een bank) bereid is mee te financieren wordt een garantie ingezet als instrument. Met dit instrument staat de overheid borg voor een percentage van de financiering die een bank, lokaal dan wel Nederlands, geeft. De Nederlandse staat neemt een deel van de risico's over,

waardoor een bank eerder geneigd zal zijn financiering te verschaffen. Ook is het mogelijk dat de overheid borg staat voor een gedeelte van de financiering, in het geval van een tekort aan onderpand van de Nederlandse MKB'er. Als gezegd kan de bank die de financiering verschaft zowel een Nederlandse bank of financier zijn als een lokale bank. De inzet van het DGGF is om in het geval van lokale banken samen te werken met zogenaamde netwerkbanken, zijnde banken met een uitgebreid netwerk en/of vele vestigingen in DGGF-landen.

Onder het DGGF kan 60% van de financiering, gedaan door private financiers, door een garantie worden gedekt. In het geval van verhoogd risico proposities kan 80% van de financiering gegarandeerd worden.

Het uitgangspunt is dat de af te dragen opslag (de vergoeding voor de garantie) procentueel gelijk dient te zijn aan de door de staat verstrekt garantie. Dus als de staat 60% van de financiering garandeert zal de staat 60% van de opslag die de private financier ontvangt als vergoeding vragen van de Nederlandse MKB'er.

#### *Cofinanciering*

Als een financier, bijvoorbeeld een participatiemaatschappij of een bank, slechts bereid is een gedeelte te financieren dan heeft het eerste onderdeel van het DGGF ook cofinanciering als instrument in zijn portefeuille. In deze constructie kan RvO meeliften op de kennis & kunde en capaciteit van de commerciële financiers, maar zal het DGGF wel zelf een stuk risicodragend kapitaal moeten bijdragen. Uiteraard staat in deze constructie centraal dat de activiteiten van het DGGF en RvO additioneel zijn aan de markt, dus als er een andere commerciële financier gevonden kan worden, vindt er geen cofinanciering vanuit het DGGF plaats.

Onder het DGGF wordt 49% van de financiering door het DGGF gefinancierd.

#### *Financiering*

Als er geen private partijen zijn die willen voorzien in financiering is het mogelijk dat RvO vanuit het DGGF zelf volledig financiert. In deze constructie doet RvO wel een diepgaande risicocheck om er zeker van te zijn dat het gaat om een gezonde en verantwoorde investering. Uitvoeringskosten door RvO liggen hierdoor hoger dan bij de andere vormen van ondersteuning binnen onderdeel 1. Ook in deze constructie blijft het wel noodzakelijk dat het Nederlandse bedrijf ook risicodragend is in de investering die het doet.

#### *Participaties*

Tenslotte worden er participaties ingezet in de instrumentenmix. Deze participaties zijn fund-in-fund, wat wil zeggen dat er vanuit het DGGF geld in een ander fonds zal worden gezet. Dit laatste fonds kan dan het geld 'van het DGGF' gaan gebruiken voor de doelgroep van onderdeel 1. Fund-in fund zorgt

voor investeringen in eigen vermogen, wat een relatief hoog risicoprofiel inhoudt, maar wat tegelijkertijd vaak hoge rendementen biedt. Door het stellen van randvoorwaarden aan de bestemming van deze middelen blijven eisen gewaarborgd, zoals de doelgroep, MVO en ontwikkelingsrelevantie.

Met het onderdeel van participaties bevat het DGGF een faciliteit die aan investeringsfondsen soepele leningen gaat geven. 20% van de inkomsten moet worden afbetaald aan de overheid vanaf het moment dat er inkomsten op dit fonds zijn. Pas als het investeringsfonds haar investering terug heeft verdiend moet 50% van de inkomsten worden afgedragen totdat de overheid haar geld ook terug heeft. Als er daarna nog verdere inkomsten zijn dan worden deze wederom 80% - 20% verdeeld tussen het private investeringsfonds en het DGGF.

1. *Wat is het probleem dat aanleiding is (geweest) voor het beleid? Is het probleem nog actueel? Wat is de oorzaak van het probleem?*

Het overgrote deel van het Nederlandse MKB gaat als eerste naar hun bank voor externe financiering. Echter, financieringen aan het MKB vormen voor banken een relatief risicovolle categorie en vragen om hogere kapitaalreserves, om de hogere kans op eventuele *defaults* te dekken. Wanneer het dan ook nog gaat om de financiering van handel of investeringen in een ontwikkelingsland is de *risk appetite* van banken laag gebleken. Een extra factor hierin is dat Nederlandse banken vaak geen of een klein netwerk hebben in de ontwikkelingslanden waar de investering naar toe gaat, waardoor voor hun de risicobeoordeling lastig is. De kosten van een lokaal netwerk zijn bovendien te hoog voor het lage aantal financieringen dat vaak wordt aangevraagd. Daarnaast zijn algehele handlingskosten voor commerciële partijen te hoog om de activiteiten op de DGGF-landen winstgevend te laten zijn. Deze 3 redenen zorgen ervoor dat financiering voor investeringen in de DGGF-landen vaak moeilijk te verkrijgen is.

Uit een rapport van Birch Consulting blijkt dat er wel degelijk interesse is van Nederlandse bedrijven om te investeren en zaken te doen met deze moeilijk te bereiken markten van ontwikkelingslanden. Zo laten zij zien dat er via instrumenten als het Private Sector Investeringsprogramma (PSI), de FOM en de FOM-OS er afgelopen jaren behoorlijk wat aanvragen zijn gedaan voor financiering in DGGF-landen.<sup>2</sup>

Naast de bovenstaande economische redenen zijn er natuurlijk vooral ontwikkelingsrelevantie redenen voor het DGGF, welke genoemd staan in de eerste paragraaf.

2. *Waarom rekent de overheid het tot haar verantwoordelijkheid om het probleem op te lossen en waarom ligt de verantwoordelijkheid op rijksniveau en niet op decentraal niveau?*

---

<sup>2</sup> Rapport [hier](#) te downloaden; Rapport [hier](#) te downloaden

Hierboven is aangegeven dat, ondanks de complexiteit van de markten, er voldoende interesse is in het investeren in de DGGF-landen. Daarnaast is uitgelegd dat er een marktfaal is in de commerciële markt van het financieren, omdat banken en andere financiers/investeringspartijen door het hoge risico en een gebrek aan lokaal netwerk minder interesse hebben om te voorzien in financiering voor DGGF-landen. Omdat Nederlandse bedrijven wel behoefte hebben aan deze financiering, en ook nodig hebben om activiteiten in DGGF-landen te ontplooiën, is de overheid in dit gat gestapt.

Dit probleem is niet specifiek voor één regio, maar waarneembaar voor het midden- en kleinbedrijf in heel Nederland. Daarnaast is het buitenlandbeleid en economische betrekkingen, waar deze regeling mede, door de component MVO en ontwikkelingsrelevantie, onderdeel van is het domein van de Nederlandse staat, niet van provinciale en lokale overheden.

3. *Is de regeling (a) ter compensatie van risico's die niet in de markt kunnen worden gedekt en/of (b) het instrument waarmee een optimale doelmatigheidswinst kan worden bewerkstelligd? En heeft de regeling een beargumenteerde meerwaarde boven een kasstroom of subsidie?*

Zoals hierboven uitgelegd is de markt bij de start van het DGGF maar ook nu (de ervaring van RVO leert zelfs in toenemende mate) huiverig om transacties naar DGGF-landen te financieren vanwege het relatief hoger risico, waardoor ze veel kapitaalreserves moeten aanhouden en vanwege hun gebrek aan een goed netwerk in deze landen en vanwege de relatief hoge handlingskosten, die de winstgevendheid van kleine risicovolle kredieten in het geding brengt.

RVO heeft in verschillende oriënterende gesprekken met het Nederlandse MKB'ers signalen ontvangen dat er behoefte is voor de financieringen die het DGGF beoogt te realiseren. Door middel van het DGGF beoogt het Ministerie van Buitenlandse Zaken en RvO het 'gat' te verkleinen tussen behoefte aan risicovolle financiering en het (gebrek aan) aanbod. De RvO gebruikt voornamelijk instrumenten die het risico van financiering niet alleen bij de Nederlandse overheid legt. Door middel van het slim inzetten van instrumenten, zoals een garantie op een bepaald percentage van de projectsom of zoals een cofinanciering, zorgt het DGGF ervoor dat de markt projecten alsnog (gedeeltelijk) financiert, maar dan onder een gedeeld risico met de overheid.

Er wordt alleen financiering aangeboden als deze niet via de commerciële markt kan worden aangetrokken. Daarnaast mogen activiteiten ontplooid onder het DGGF niet marktverstrend werken. Een voordeel van het DGGF ten opzichte van de private sector is dat het DGGF geen winstgevendende regeling hoeft te zijn. Revolverendheid behalen is wel een doel, maar daar hoeft dus geen winststopslag boven op te komen.

De meerwaarde van een revolverend fonds boven een reguliere uitgave (kastroom of subsidie) is dat het de overheid minder geld kost (en als de gestreefde revolverendheid behaald wordt zal het zelfs

geen geld kosten). Er zal namelijk alleen geld worden 'uitgekeerd', of in ieder geval niet terugkomen, in het geval van schades of *defaults*. Als een gefinancierde investering echter 'gewoon' succesvol is zal de lening, inclusief rente, worden terugbetaald, waardoor het de overheid dus minder geld kost. Je zou dus kunnen zeggen dat doordat alleen schades of *defaults* vergoed worden en het uitgangspunt is dat tegenover uitgaven van het fonds ontvangsten staan, er meer transacties mogelijk zijn.

4. *Is er al een andere garantie/wet/regeling die de verplichting ex-/impliceert?*

Hoewel het DGGF bij de start een nieuw op te zetten fonds was, ontplooit zij activiteiten die in soortgelijke vorm bestonden onder andere regelingen. Zo was er de Faciliteit Opkomende Markten – Ontwikkelingssamenwerking (FOM-OS) die voorzag in meerdere vormen van financiering voor activiteiten van Nederlandse bedrijven in ontwikkelingslanden. Hetzelfde geldt voor de faciliteit Finance for International Business (FIB), die samen met private investeerders cofinancieringen gaf voor Nederlandse bedrijven die activiteiten in een groep opkomende markten wilde ontplooiën. Ook de faciliteit Private Sector Investeringsprogramma (PSI) wordt stopgezet en omgeturnd van subsidie naar financieringsinstrument onder het DGGF.

5. *Is al bekend wat de mogelijke effectiviteit van de betreffende risicoregeling is?*

Door Birch Consulting is een dealflow analyse gemaakt, in het geval van spoor 1 op basis van eerder bestaande instrumenten die nu op soortgelijke wijze worden ingezet onder het DGGF. Zo is er gekeken naar de PSI, dat inmiddels is beëindigd. Tussen 2009 en 2013 is er meer dan EUR 200 miljoen aan PSI-bijdragen geweest in DGGF-landen. Hoewel financiering minder wordt aangevraagd dan een schenking was de verwachting van Carnegie, in haar analyse van spoor 1, op basis van de gegevens van Birch dat er zeker een gedeelte van deze PSI aanvragen ook gedaan zal gaan worden onder het nieuwe financieringsinstrument. Dit bleek in de praktijk ook het geval.

Daarnaast vielen er bepaalde beperkingen van de PSI-regeling weg, zoals de eis dat er een lokaal partnerbedrijf is en is het budget per transactie verhoogd (bij PSI was dit EUR 1.5 miljoen, bij het DGGF is dit EUR 15 miljoen). Hierdoor maken nieuwe bedrijven van de regeling gebruik

Hoewel er dus geen concrete verwachtingen te formuleren waren, wezen zowel Carnegie als Birch naar het intensieve gebruik van instrumenten als PSI en FOM-OS op de landen die onder het DGGF zullen vallen. Daarnaast is het eerste onderdeel van het DGGF vraaggestuurd, waardoor de instrumentenmix zo goed mogelijk inspeelt op de vragen die uit de markt komen. In de praktijk is gebleken dat er minder vraag naar garanties is dan verwacht en meer vraag naar financiering.

6. *Wat zijn de risico's van de regeling:*

- a. *Hoe staan het risico en rendement van de regeling tot elkaar in verhouding?*
- b. *Wat is de inschatting van het risico op waarschijnlijkheid, impact, blootstellingsduur of beheersingsmate?*



Hoewel het eerste onderdeel van het DGGF meer *risk appetite* heeft dan de commerciële markt, blijft het zo dat het DGGF streeft naar revolverendheid. Daarom is een goede risicoschatting van RvO van groot belang. Bovendien is het uitgangspunt van dit onderdeel dat er financiering plaats vindt in combinatie met private financiering, waardoor er ook op de risicoanalyse van de private partij meegelift kan worden.

Indien een ondernemingsplan direct bij RvO wordt neergelegd, dient RvO een eigen beoordeling van de financierbaarheid van het plan uit te voeren. De reden dat het ministerie van Buitenlandse Zaken en RvO van mening zijn dat revolverendheid te behalen valt, ondanks dat de private sector niet bereid is te financieren, is dat de overheid twee voordelen heeft ten opzichte van de private sector, zijnde (1) fijnmazigere analyse van risico's en (2) een groter netwerk. Uiteraard is het eerdergenoemde argument dat het DGGF voldoende heeft aan revolverendheid terwijl de private markt niet alleen revolverend wil zijn, maar daar bovenop nog winst dient te maken, ook van invloed.

Dit grotere netwerk houdt in dat RvO intensief samenwerkt met 'netwerkbanken' (banken die vestigingen en een netwerk hebben in meerdere DGGF-landen en dus expertise in huis hebben op het gebied van financiering in die landen), ambassades, NGO's en andere lokale partners en financiers. Tevens kan RvO gebruik maken van overheidsbanken zoals de FMO, de IFC en eventueel ontwikkelingsbanken als de African /Asian Development Bank.

Het gebruik van dit uitgebreide netwerk zorgt ervoor dat RvO een betere en fijnmazigere risicoanalyse kan uitvoeren. Benadrukt wordt dat een fijnmazigere risicobeoordeling niet leidt tot een beter risicoprofiel, maar dat er meer inzicht is in dit risicoprofiel, wat de revolverendheid van het onderdeel uiteindelijk ten goede zal komen.

Ook heeft RvO nog een instrument ter beschikking dat ingezet kan worden om de risico's van projecten en investeringen te verminderen, namelijk Technische Assistentie (TA). Het is mogelijk dat er tijdens de risicoanalyse zaken aan het licht komen die een goede risico inschatting bemoeilijken of de financierbaarheid verlagen. Hierbij kan worden gedacht aan een niet-professionele administratie bij het bedrijf, onvoldoende aandacht voor milieu en sociale factoren of issue met de veiligheid van de operaties. In deze gevallen is het mogelijk om TA in te zetten als instrument om deze bemoeilijkende factoren te verminderen. TA kan ook ingezet worden om ontwikkelingsrelevantie te vergroten. TA-budget staat los van de rest van het budget van het DGGF en zal dus ook niet revolverend zijn. TA moet daarom dus gezien worden als een aanvullende financiering van de BZ-begroting met als belangrijk doel de revolverendheid van het fonds te vergroten.

Mocht een investering toch niet goed aflopen verschilt het per instrument wat de schade is voor het DGGF. In de beschrijving van de instrumentenmix staat uitgelegd welke percentages van projecten worden gefinancierd door de verscheidene instrumenten.

Hierboven is uitgelegd hoe RvO en het ministerie van Buitenlandse Zaken proberen de risico's van het fonds goed in te schatten, waardoor het aantal schades zo laag mogelijk kan blijven. De eventuele *defaults* die er toch geleden worden, moeten worden gefinancierd uit de rendementen van de verschillende instrumenten. Net zoals bij financiering door de private sector levert financiering het fonds geld op in de vorm van rentes. Per instrument is een realistische en marktconforme rente vastgesteld. Bij de beschrijvingen van de instrumenten staat aangegeven welke rentes worden gehanteerd voor welke instrumenten. De rentes zijn vastgesteld op basis van wat redelijk is en het animo van het bedrijfsleven om van deze regelingen gebruik te maken niet te veel beperkt. Daarnaast is rekening gehouden met het streven om het fonds revolverend te houden.

Hierboven is uitgelegd hoe RvO en het ministerie van Buitenlandse Zaken in staat denken te zijn om het fonds revolverend te houden. Met behulp van het uitgebreide netwerk streeft RvO er uiteindelijk naar om de risico's zo laag te houden dat de rendementen op projecten voldoende zijn om *defaults* te dekken.

*c. Wat is het totaalrisico van de regeling?*

Het totaalrisico van dit onderdeel van het DGGF is gelijk aan het totaal beschikbare budget voor dit onderdeel, namelijk EUR 247,5 miljoen, en valt binnen het maximale garantieplafond voor het DGGF van EUR 675 miljoen.

*d. Heeft de minister door middel van de gekozen institutionele inbedding van de regeling, ook als deze op afstand wordt uitgevoerd, voldoende mogelijkheden tot beheersing van de risico's?*

RvO en haar netwerk met lokale banken, financiers, NGO's, het postennet en overheidsbanken en andere instanties die een rol kunnen spelen in informatievoorziening zijn van essentieel belang voor de risicoanalyse en daarmee voor het beheersen van de risico's. RvO maakt zijn risicoanalyse wel op basis van een framework dat is aangeleverd door het ministerie van Buitenlandse Zaken. Eerder in dit toetsingskader is uitgelegd hoe RvO en het ministerie van Buitenlandse Zaken de risico's denken te kunnen beheersen. Er moet nogmaals benadrukt worden dat de financieringstechnieken van de instrumenten onder onderdeel 1 allemaal al worden ingezet, zij het op iets andere wijze. Sommige instrumenten hebben kleine aanpassingen ondergaan en/of worden nu gebruikt voor binnenlandse investeringen of innovaties in plaats van voor binnenlandse activiteiten. Echter, de visie achter het instrument, alsmede de wijze van risicoschatting en financierbaarheidsanalyse is iets waar RvO veel ervaring mee heeft.

*7. Welke premie wordt voorgesteld en hoeveel wordt doorberekend aan de eindgebruiker?*

De rentepercentages en garantiepremies zijn door RvO vastgesteld op basis van een marktconform percentage (of zou zijn in het geval van financiering die niet door de markt wordt aangeboden). Deze

rente zal voor 100% worden doorberekend aan het Nederlandse bedrijf of de Nederlandse financier die de financiering aanvraagt.

*8. Wat zijn de uitvoeringskosten van de regeling?*

De uitvoeringskosten bedroegen in de afgelopen jaren circa EUR 2,4 mln. per jaar (waarbij de opstartkosten zijn meegenomen). De uitvoeringskosten zijn onderdeel van de revolverendheid en dienen op termijn te worden verrekend met de inkomsten (revolverendheid).

*9. Wat is de einddatum van het risico?*

De overeenkomst tussen het Ministerie van Buitenlandse Zaken en RvO inzake het DGGF is toegevoegd aan de reguliere raamovereenkomst die al bestaat. Het is een regeling die per jaar kan worden opgezegd en waarvan de onderliggende transacties een looptijd kennen van circa 7 jaar en in uitzonderlijke gevallen langer. Deze termijnen zijn van belang omdat lopende werkzaamheden na opzegging van de regeling nog moeten worden afgerond.

*10. Hoe wordt de informatie die nodig is om de evaluatie (periodiek en na afloop) van de regeling uit te kunnen voeren verkregen?*

Voor onderdeel 1 van het DGGF is een monitoring en evaluatie kader vastgelegd dat op niveau van het hele onderdeel kijkt naar in hoeverre het onderdeel haar streven van ontwikkelingsrelevantie, revolverendheid en groei van Nederlandse (MKB-)bedrijven behaalt. De monitoring van deze facetten zal worden uitgevoerd door RvO zelf, terwijl de impactevaluatie wordt uitgevoerd door ITAD. Het resultaten van deze monitoring worden door RvO verwerkt in het evaluatiekader van het raamcontract.

## DGGF Onderdeel 2 TOETSINGSKADER

Dit toetsingskader betreft activiteiten die ontplooid zullen worden in het kader van onderdeel 2: toename van ontwikkelingsrelevante investeringen in het midden- en kleinbedrijf (*missing middle* segment) in lage- en middeninkomenslanden.

Voor onderdeel 2 van het DGGF is een zogenaamd Fund-of-funds opgericht. De opdrachtnemer/fondsbeheerder van dit onderdeel is het consortium PricewaterhouseCoopers/Triple Jump, geselecteerd op basis van een Europese aanbesteding in 2014. De opdracht aan de fondsbeheerder is om een ontwikkelingsrelevante investeringsportefeuille op te bouwen voor maximaal EUR 327,5 miljoen. De portefeuille bestaat uit participaties, verstrekte leningen en garanties.

Wanneer in deze bijlage wordt gesproken over het Fonds wordt het Fund-of-funds uit onderdeel 2 van het DGGF bedoeld en niet het DGGF zelf.

1. *Wat is het probleem dat aanleiding is (geweest) voor het beleid? Is het probleem nog actueel? Wat is de oorzaak van het probleem?*

Onderdeel 2 van het DGGF richt zich op het bevorderen van economische groei en banencreatie in ontwikkelingslanden door ondernemers financiering te bieden die de markt hen niet biedt. Een recente studie van IFC/Worldbank<sup>3</sup> (2017) (her)bevestigt dit probleem en concludeert dat 65 miljoen kleine bedrijven (MSMEs) in ontwikkelingslanden, oftewel 40% van alle formele bedrijven, een gezamenlijk financieringstekort kennen van 5,2 biljoen USD.

Het totaal beschikbare budget van DGF2 is EUR 327,5 miljoen. Om de fondsbeheerder in de gelegenheid te stellen dit budget volledig in te kunnen zetten zullen zij voor een hoger bedrag contracten/committingen moeten kunnen aangaan met intermediaire fondsen. Het gaat hier om een overcommittingruimte, in de vorm van een garantie van BZ aan de fondsbeheerder, van maximaal EUR 100 miljoen (garantieplafond). Deze garantie wordt binnen het garantieplafond beschikbaar gesteld.

2. *Waarom rekent de overheid het tot haar verantwoordelijkheid om het probleem op te lossen en waarom ligt de verantwoordelijkheid op rijksniveau en niet op decentraal niveau?*

Een bijdrage leveren aan de oplossing van de problemen van ontwikkelingslanden behoort tot het beleidsterrein van de Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en ligt daarmee op rijksniveau. Het verstrekken van financiering aan het MKB in ontwikkelingslanden daar waar marktpartijen dit niet doen met het oog lokale ontwikkelingsimpact te creëren is een belangrijk

---

<sup>3</sup> <https://www.smefinanceforum.org/data-sites/msme-finance-gap>

onderdeel van dit beleidsterrein.

3. *Is de regeling (a) ter compensatie van risico's die niet in de markt kunnen worden gedekt en/of (b) het instrument waarmee een optimale doelmatigheidswinst kan worden bewerkstelligd? En heeft de regeling een beargumenteerde meerwaarde boven een kasstroom of subsidie?*

Primair doel van het Fonds is het verbeteren van toegang tot financiering voor het MKB in lage- en middeninkomenslanden. Momenteel heeft deze doelgroep (de zogenaamde "missing middle") nauwelijks mogelijkheden om tegen (acceptabele) voorwaarden financiering te verkrijgen omdat lokale banken c.q. investeerders financiering als risicovol en kostbaar beschouwen. Risicovol vooral vanwege het gebrek aan ervaring en betrouwbare informatie. Kostbaar vanwege de relatief hoge inspanningen gerelateerd aan het financieringsbedrag. De uitdaging van het Fonds is om dergelijke financieringen wel ter beschikking te stellen bij 100% nominale revolverendheid.

Momenteel zijn er geen marktpartijen die deze uitdaging aandurven c.q. het aandurven deze risico's te nemen.

Consultant Goodwell heeft in haar rapport "*enhance access to finance for SME segment in developing countries*"<sup>4</sup>, geschreven in opdracht van BZ, geconcludeerd dat er, bij een juist fondsbeheer, wel degelijk mogelijkheden zijn om de MKB-sector in ontwikkelingslanden te financieren met behoud van nominale revolveerbaarheid. Zoals uit het rapport blijkt is het essentieel om te werken met een ander risicoprofiel voor investeringen dan gebruikelijk (zelfs anders dan het risicoprofiel dat wordt gehanteerd bij ontwikkelingsbanken als IFC en FMO) door samenwerking te zoeken met andere investeerders en de inbreng van expertise en ervaring door (het netwerk van) de fondsbeheerder.

Wat betreft de optimale doelmatigheidswinst, deze is te bereiken door het juiste instrument te kiezen voor elke situatie. De fondsbeheerder is geselecteerd op basis van kennis van de lokale markten en weet wat het beste instrument is (of mix aan instrumenten) in iedere situatie. De fondsbeheerder heeft de mogelijkheid om leningen te verstrekken (naast gewone leningen ook bijv. achtergestelde, converteerbare en/of concessionele leningen), garanties te verlenen en/of als *Limited Partner* te participeren in (intermediaire) investeringsfondsen (al dan niet met *first loss*-bescherming). Ter vergroting van de doelmatigheid zal tevens een Seed Capital & Business Development budget ter beschikking worden gesteld, in de vorm van een subsidie.

4. *Is er al een andere garantie/wet/regeling die de verplichting ex-/impliceert?*

Nee, een dergelijke garantie/wet/regeling is er niet.

5. *Is al bekend wat de mogelijke effectiviteit van de betreffende risicoregeling is?*

---

<sup>4</sup> Het rapport is [hier](#) te raadplegen

Deze regeling (in de vorm van de opdracht aan de fondsbeheerder) heeft als doel een toename van ontwikkelingsrelevante investeringen in het MKB te bewerkstelligen in lage- en middeninkomenslanden. De fondsbeheerder zal tevens een optimaal katalysator-effect nastreven (de inspanningen van de fondsbeheerder leiden tot additionele investeringen door andere (private) investeerders). De verwachting en eerste ervaringen zijn dat investeringen vanuit het Fonds leiden tot additionele investeringen van particuliere investeerders die zonder het Fonds niet tot stand zouden zijn gebracht. Daarnaast dient de fondsbeheerder de omvang van het Fonds nominaal in stand te houden: op deze wijze worden de verwachte resultaten gemaximaliseerd tegen minimale kosten.

6. *Wat zijn de risico's van de regeling:*

- a. *Hoe staan de risico en rendement van de regeling tot elkaar in verhouding?*
- b. *Wat is de inschatting van het risico op waarschijnlijkheid, impact, blootstellingsduur of beheersingsmate?*

Het financiële risico voor de Rijksoverheid bij deze regeling is tweeledig: 1) de ter beschikking gestelde hoofdsom is niet revolverend en de omvang van het fonds neemt af, en 2) de schadepost gerelateerd aan de verstrekte garanties kan niet gedekt worden uit de risicoreservering aangehouden binnen het fonds noch uit de lopende bedrijfsvoering. Mocht één van deze twee situaties zich voordoen dan zal na de eventuele beëindiging van het Fonds een lager bedrag dan het ter beschikking gestelde investeringskapitaal terugvloeien in de schatkist.

Binnen dit onderdeel van het DGGF vallen vier onderdelen onder de risicoregeling en het bijbehorend voorafgaand toezicht, waarbij punten 2 en 4 betrekking hebben op garantieverstrekking..

1. De lening die verstrekt zal worden aan de fondsbeheerder ten behoeve van het opbouwen van de investeringsportefeuille;
2. De garantie die BZ verstrekt aan de fondsbeheerder om via een overcommitting aan intermediaire fondsen tot volledige opbouw van de investeringsportefeuille te kunnen komen;
3. De leningen die de fondsbeheerder kan verstrekken aan de intermediaire Fondsen;
4. De garanties die de fondsbeheerder kan verstrekken aan de intermediaire Fondsen.

Ad 1) De lening aan de fondsbeheerder bedraagt maximaal EUR 327,5 mln . Het risico voor de Rijksbegroting is vanuit een begrotingsoogpunt nihil aangezien de uitbetaling van dit bedrag vanaf 2014 in meerdere jaren ten laste van de BH&OS-begroting zal worden gebracht. Vanwege de looptijd van minimaal 10 jaar en het open-einde karakter wordt de eventuele terugbetaling niet geraamd. De lening zal als een extra-comptabele lening worden geadmistreerd. De lening zal renteloos zijn. Het belangrijkste rendement zal uiteindelijk vorm moeten krijgen in de behaalde ontwikkelingsresultaten, het financieel rendement in rente op leningen, rendement uit participaties en premies op verstrekte garanties. Vanuit financieel oogpunt krijgt de fondsbeheerder de opdracht om over 10 jaar een

investeringsportefeuille over te dragen aan BZ ter waarde van EUR 327,5 mln. Met betrekking tot de lening bestaan er twee risico's:

*I. het financiële rendement is negatief*

Dit is een serieuze mogelijkheid. Er zijn geen garanties op positieve resultaten, daarnaast worden intermediaire Fondsen gefinancierd waarbij andere partijen het risico te hoog vinden. Toch zijn ook de verwachtingen op een positief rendement niet onrealistisch: allereerst zijn de risico's verspreid over meerdere Fondsen, landen en instrumenten. Daarnaast worden bij de selectie van de fondsbeheerder hoge eisen gesteld aan de deskundigheid en ervaring van de fondsbeheerder wat betreft risico-inschatting en risico-spreiding. Uiteraard worden ook hoge eisen gesteld aan functiescheiding en uiteindelijke goedkeuring (door een onafhankelijk investeringscomité. Bovendien wordt een aanvullend Seed Capital & Business Development budget ingezet, met als doel het rendement te verhogen.

*II. de fondsbeheerder kan niet aan zijn terugbetalingsverplichtingen voldoen c.q. gaat failliet*

Hoewel de opdracht is verstrekt aan een gerespecteerde fondsbeheerder die tevens in bezit is van een AIFMD vergunning blijft een risico bestaan dat de fondsbeheerder niet kan terugbetalen, bijvoorbeeld in het geval van een faillissement. Om dit risico te minimaliseren zal er een stille verpanding plaatsvinden op alle investeringen (denk aan de verstrekte leningen en verkregen participaties) die de fondsbeheerder heeft gefinancierd uit de hem door de staat ter beschikking gestelde middelen. Het pandrecht biedt de mogelijkheid een vordering bij voorrang boven andere schuldeisers te verhalen. De investeringsportefeuille valt bovendien niet in een eventuele faillissementsboedel, maar komt vanwege het pandrecht direct aan BZ toe. (De staat is separatist bij het faillissement).

Ad 2) Onderdeel 2 wordt uitgevoerd in de vorm van een opdracht aan een externe partij, zijnde PwC/Triple Jump. De opdracht houdt in het verantwoord opbouwen en adequaat (financieel) beheren van een investeringsportefeuille van EUR 327,5 miljoen, met als doel het behalen van ontwikkelingsimpact en het revolverend houden van het fondsvermogen. Het investeringskapitaal is aan de uitvoerder (die hiervoor een Stichting in het leven heeft geroepen) ter beschikking gesteld in de vorm van een (renteloze) geldlening. Als zekerheid (onderpand) voor de lening is een akte van verpanding getekend. Eventuele opbrengsten en verliezen op de investeringen komen ten gunste respectievelijk ten laste van dat investeringskapitaal en zijn derhalve voor rekening van BZ. De uitvoerder participeert hier logischerwijs zelf op geen enkele manier in de financiële risico's. Hij krijgt een vast percentage van het maximaal beschikbare investerings- en SC&BD-kapitaal, exclusief de overcommitteringsruimte, als jaarlijkse vergoeding voor de uitvoeringskosten.

Om de opdracht goed te kunnen uitvoeren, dat wil zeggen een volledige investeringsportefeuille op te kunnen bouwen ter waarde van EUR 327,5 mln. en de daarbij behorende impact/resultaten te kunnen behalen zal de fondsbeheerder op enig moment (naar verwachting in 2020) voor een hoger bedrag

contracten/committingen met intermediaire fondsen moeten aangaan dan het beschikbare budget. Dit ten gevolge van het feit dat committingen en uitbetalingen aan intermediaire fondsen niet parallel lopen (betalingen volgen later dan committingen) en er bovendien ontvangsten binnenkomen die opnieuw moeten worden uitgezet. Deze overcommitting valt binnen het garantielafond van EUR 675 mln. van het DGGF.

De overcommittingruimte zal in de vorm van een garantie van BZ aan de fondsbeheerder worden verstrekt en bedraagt maximaal EUR 100 miljoen, zijnde circa 30% van het totaal beschikbare investeringskapitaal. Deze garantie leidt niet tot een toename van het risico van de regeling omdat de criteria en het risicoprofiel van de aangegane overeenkomsten die de uitvoerder sluit met intermediaire fondsen ongewijzigd blijven. Eventuele verliezen zullen ten laste van het investeringskapitaal worden gebracht en vormen derhalve geen extra risico voor de rijksbegroting. De overcommitting/garantie voor onderdeel 2 valt binnen het garantielafond van EUR 675 mln van het gehele DGGF.

Ad 3) De fondsbeheerder zal leningen verstrekken aan intermediaire Fondsen c.q. investeerders. Conform de opdracht die wordt verleend zal de fondsbeheerder verantwoordelijk zijn voor het risico en het rendement. De fondsbeheerder moet hierbij een evenwicht zien te vinden tussen investeringen die passen binnen het beleggingsmandaat (gericht op ontwikkelingsrelevantie) en het financiële rendement.

Overigens moet serieus rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat niet alle door de fondsbeheerder verstrekte leningen (volledig) worden terugbetaald. Dit is uiteraard een uitvloeisel van het risicosegment waarbinnen de leningen worden verstrekt. Hier staat tegenover dat het in de regel gebruikelijk is een hogere rente in rekening te brengen, mede ter dekking van deze risico's. Op basis van de vereiste portefeuillediversificatie, de kennis die de fondsbeheerder (en zijn netwerk) bezit en het aanvullende Seed & Business Development budget, gecombineerd met een in de regel hoge rentevergoeding is de verwachting dat het totale risico dat gelopen wordt op deze leningenportefeuille beperkt is.

Ad 4) De fondsbeheerder heeft ook de mogelijkheid om garanties te verstrekken aan intermediaire Fondsen. Vooralsnog wordt hier geen gebruik van gemaakt. Omdat het Fonds (mede) gericht is op het verwezenlijken van ontwikkelingsrelevante investeringen kunnen garanties een krachtig instrument zijn: zonder de overdracht van financiële middelen kunnen relevante investeringen worden gerealiseerd.

Als de fondsbeheerder gebruik wil maken van de mogelijkheid tot het verschaffen van garanties, dan zal hij hiertoe een uitgewerkt voorstel bij de opdrachtgever (lees: minister voor BH&OS) moeten indienen. Dit voorstel zal de volgende elementen dienen te bevatten:

- Het maximale totaalbedrag aan te verstrekken garanties;



- De aanpak, selectie en goedkeuring van te verlenen garanties
- De risico-inschatting met betrekking tot de garanties
- De verwachte opbrengst van de (individuele) garanties in termen van te behalen ontwikkelingsrelevantie en te ontvangen kostenvergoeding (premie op verstrekte garanties).
- De maximale looptijd van garanties.

Hoewel het garantie-instrument in principe de hoogste toegevoegde waarde heeft bij een groot bedrag aan verleende garanties wordt op voorhand gekozen voor een conservatieve benadering. Dit blijkt uit twee voorwaarden: allereerst zal het maximale bedrag aan te verstrekken garanties gedurende de eerste jaren worden opgebouwd. Daarnaast wordt met een voorzichtige hefboom van 1:3 gewerkt. Dit betekent dat de fondsbeheerder een reserve moet aanhouden voor een bedrag ter grootte van het uitstaande garantiebedrag gedeeld door 3. Wil de fondsbeheerder EUR 90 mln. aan uitstaande garanties beheren, dan zal er bij deze hefboom een reserve van EUR 30 mln. aangehouden moeten worden.

Deze hefboomfactor kan alleen worden aangepast indien onderbouwd kan worden aangetoond dat een andere factor realistischer is.

De vorming van de reserve zal enigszins achter lopen bij het verstrekken van de garanties. Dit is geen extra risico aangezien de mogelijke schades niet direct zullen ontstaan. Daarnaast is er de komende jaren voldoende budget om de reserve te vormen.

De hoogte van bovenstaande reserve van het DGGF is gerelateerd aan de hoogte van het garantieplafond dat voor onderdeel 2 van het DGGF zal worden vastgesteld. Op het moment dat de verhouding tussen het uitstaande garantieplafond en de omvang van de reserve te veel af gaat wijken van de met fondsbeheerder overeengekomen hefboom wordt jaarlijks bezien of het nodig is om de hefboom, en daarmee de hoogte van de reserve of de hoogte van het garantieplafond aan te passen.

*c. Wat is het totaalrisico van de regeling?*

Het maximale begrotingsrisico is voor wat betreft de verstrekte lening nihil: de uitgave is namelijk ten laste van de begroting gebracht en de eventuele ontvangsten zijn niet geraamd. Het begrotingsrisico voor wat betreft de garanties is eveneens nihil aangezien deze worden opgevangen binnen het kader van de opdracht (de investeringsportefeuille) en niet via de begroting(sreserve) lopen. Het risico voor het investeringskapitaal van onderdeel 2 van het DGGF bestaat uit twee onderdelen: 1) de overcommitteringsruimte van maximaal EUR 100 miljoen in de vorm van een garantie van BZ aan de uitvoerder en 2) het bedrag dat de fondsbeheerder aan garanties verstrekt. Het laatste bedrag is theoretisch gelijk aan 2/3 van het bedrag dat aan garantieverplichtingen mag uitstaan. Voor 1/3 is immers door de fondsbeheerder een reserve gevormd. Mocht de fondsbeheerder een bedrag van maximaal EUR 60 miljoen aan garantieverplichtingen willen verlenen, dan is het feitelijke garantierisico EUR 40 mln. Toestemming van de minister is eerst nodig op een voorstel van de

fondsbeheerder met betrekking tot garantieverstreking alvorens hiertoe kan worden overgaan. Vooral nog wordt door de fondsbeheerder geen gebruik gemaakt van het garantie-instrument.

Het uiteindelijke totaalrisico is uiteraard gelijk aan het totale bedrag dat aan de fondsbeheerder ter beschikking is gesteld. Doordat het Fonds buiten de rijksoverheid is geplaatst zullen eventuele claims die voortvloeien uit de investeringen die door het Fonds zijn gedaan niet ten laste van de rijksoverheid komen.

*d. Heeft de minister door middel van de gekozen institutionele inbedding van de regeling, ook als deze op afstand wordt uitgevoerd, voldoende mogelijkheden tot beheersing van de risico's?*

De minister bepaalt het maximale bedrag dat de fondsbeheerder aan garantieverplichtingen mag hebben uitstaan en de benodigde overcommitteringsruimte in de vorm van een garantie aan de fondsbeheerder. Ook bepaalt de minister de hefboomfactor. Daarnaast zal de minister het voorstel van de fondsbeheerder met betrekking tot de garantieverstreking goedkeuren. Overigens biedt de opdrachtverlening aan de fondsbeheerder ook voldoende mogelijkheden om het garantieplafond te verlagen (en daarmee de fondsbeheerder op een bepaald moment te verplichten om te stoppen met het verstrekken van nieuwe garanties).

*7. Welke premie wordt voorgesteld en hoeveel wordt doorberekend aan de eindgebruiker?*

De premie die de fondsbeheerder zal vragen is afhankelijk van diverse factoren. Allereerst zal het risicoprofiel een rol spelen. Uiteraard zal de fondsbeheerder ook voor de garantieverlening nastreven om een positief financieel rendement te behalen. De hoogte van het beoogde resultaat zal daarnaast afhangen van de te behalen ontwikkelingsrelevantie door de garantieverstreking.

*8. Wat zijn de uitvoeringskosten van de regeling?*

De fondsbeheerder, verantwoordelijk voor de uitvoering van de regeling, ontvangt een vast percentage van het totaal beschikbare investerings- en SC&BD kapitaal als vergoeding voor de opbouw en het beheer van een investeringsportefeuille van EUR 327,5 mln en het SC&BD budget. De vergoeding, dat een onderdeel (prijs) van het aanbestedingstraject vormde, wordt gefinancierd uit het (financiële) rendement van de investeringsportefeuille. De uitvoeringskosten leiden dus niet tot extra uitgaven door het ministerie.

*9. Wat is de einddatum van het risico?*

Het Fonds heeft een open-einde karakter. Dit betekent dat het Fonds formeel geen einddatum heeft. De opdracht aan de fondsbeheerder heeft een looptijd van 10 jaar (tot 30 juni 2024) met een verlengingsoptie van 5 jaar. In principe kan de investeringsportefeuille (inclusief de uitstaande garanties) aan het einde van het contract met de fondsbeheerder worden overgedragen aan een nieuwe fondsbeheerder c.q. de Staat. Om het risico in de tijd beheersbaar te maken, dient de

fondsbeheerder aan te geven wat de maximale looptijd is van de garanties die hij/zij wil verstrekken. De verwachting is dat deze in de range van 5-7 jaar zal liggen.

*10. Hoe wordt de informatie die nodig is om de evaluatie (periodiek en na afloop) van de regeling uit te kunnen voeren verkregen?*

Voor onderdeel 2 van het DGGF is een monitoring en evaluatie kader vastgelegd dat op niveau van het hele onderdeel kijkt naar in hoeverre het onderdeel haar streven van ontwikkelingsrelevantie, revolverendheid en groei van Nederlandse (MKB-)bedrijven behaalt. De monitoring van deze facetten zal worden uitgevoerd door PwC/Triple Jump zelf, terwijl de impactevaluatie wordt uitgevoerd door ITAD. De resultaten van deze monitoring worden door RvO verwerkt in het evaluatiekader van het raamcontract.

### **DGGF Onderdeel 3: Ontwikkelingsrelevante export naar lage- en middeninkomenslanden**

Dit toetsingskader richt zich op de activiteiten die ontplooid zullen worden in het kader van onderdeel 3, de financiering en verzekering van exportactiviteiten. Het gaat hier om export van (kapitaal)goederen en diensten die eraan bijdragen dat in lage- en middeninkomenslanden kwalitatief betere producten worden gemaakt, de dienstverlening wordt verbeterd of productiemethoden efficiënter worden. Onderdeel 3 richt zich daarbij op exporttransacties tot EUR 15 miljoen waar een goede *business case* aan te grondslag ligt, maar die momenteel nog niet door de markt of door de huidige exportkredietverzekeringsfaciliteit (EKV)<sup>5</sup> gefinancierd of in verzekering kunnen worden genomen. Het onderdeel wordt uitgevoerd door Atradius Dutch State Business, de organisatie die ook de reguliere EKV uitvoert.

Het derde onderdeel van het DGGF is een aanvulling op deze EKV-faciliteit door wel dekking te bieden op landen en risico's die onder de reguliere EKV-faciliteit niet kunnen worden gefaciliteerd (bijvoorbeeld vanwege een te hoog risico op het land of de debiteur). Een aantal van deze transacties die niet voor de EKV in aanmerking komen is in potentie wel economisch rendabel en kan bijdragen aan de ontwikkeling van lage- en middeninkomenslanden. Om deze verzekeringen verantwoord te kunnen doen, worden exporttransacties nauwkeurig beoordeeld en wordt een ruimer risicoprofiel gehanteerd. De exporteur betaalt hiervoor een premie, die mede gebaseerd is op het risico van het land waarnaar geëxporteerd wordt, het risico van de afnemer en de specifieke risico's die aan de transactie zijn verbonden. Deze premies worden, zoals verderop in het toetsingskader wordt toegelicht, gebaseerd op OESO minimumpremies, welke zijn vastgesteld op een hoogte die revolverendheid zou moeten kunnen garanderen.

Daarnaast biedt onderdeel 3 van het DGGF kredieten aan voor transacties van kapitaalgoederen en diensten naar de betreffende landen in de vorm van het verdisconteren van wissels. Deze wisselfinancieringen komen veelal niet in de markt tot stand (ook niet met garanties vanuit de overheid), omdat Nederlandse financiers relatief hoge kosten moeten maken voor deze transacties. De kosten wegen dan niet op tegen de baten. Ook kunnen afnemers vaak geen krediet krijgen van hun lokale financiers. Daarom biedt het fonds kredieten aan lokale partijen die tot de aanschaf van Nederlandse kapitaalgoederen of diensten willen overgaan. Het DGGF kan verder gaan dan de markt, omdat het fonds lagere rendementseisen stelt. Zo worden transacties mogelijk gemaakt die de ontwikkeling van lage- en middeninkomenslanden ten goede komen.

De wisselfinanciering houdt in dat een exporteur in termijnen middels wissels wordt terugbetaald door de lokale afnemer. Deze wissels worden dan 'overgenomen' door Atradius die de Nederlandse exporteur het totaal te ontvangen bedrag direct uitbetaalt en dan in termijnen van de lokale afnemer

---

<sup>5</sup> De huidige EKV is een instrument onder beleids- en budgetverantwoordelijkheid van de minister van Financiën, de minister van BHOS is medebeleidsverantwoordelijk

haar geld terug zal krijgen. Het verdisconteren van een wissel wordt alleen gedaan in combinatie met een onder het DGGF afgesloten exportkredietverzekering en hierin zal dan ook het risico op schade worden meegenomen. Naast het verdisconteren van wissels wordt ook het verdisconteren van Letters of Credit (LC) aangeboden (hiervoor geldt dezelfde terughoudendheid bij banken). De LC is een verplichting van de bank van de (buitenlandse) koper om aan de exporteur een bepaald bedrag op een bepaalde datum uit te betalen of een wissel te accepteren. De essentie is dat een bank onder bepaalde voorwaarden op zich neemt te betalen, direct dan wel op termijn. De exporteur loopt, anders dan bij de verdiscontering van wissels, zelf geen debiteurenrisico meer, maar nog wel het bankenrisico en het economische en/of politieke risico.

Het risico neemt dan ook af ten opzichte van het verdisconteren van wissels.

In het internationaal handelsverkeer is de LC een kredietvorm het middel bij uitstek om de belangen van zowel de exporteur (verkoper) als de (buitenlandse) importeur (koper) op een evenwichtige wijze te regelen. Het kan voorkomen dat de exporteur minder goed bekend is met de afnemer, terwijl de afnemer bekend is met de (LC openende buitenlandse) bank.

Ook kan werkkapitaal verstrekt worden aan de exporteur. Immers als een bank de export niet kan financieren zal deze ook niet het bijbehorende werkkapitaal financieren. Bij het verstrekken van werkkapitaal wordt daarbij een deel van het wisselbedrag (te weten maximaal 60%) vooruitbetaald, gelijk oplopend met de kosten die exporteur maakt voor de productie van de export. Dit is overigens lager dan de maximale dekking bij werkkapitaalverzekering (80%). Er wordt geen additioneel risico gelopen bij het verstrekken van werkkapitaal: het maakt niet uit of de schade wordt vergoed op de verzekering of wordt genomen op de financiering. Daar komt bij dat de maximale schadevergoeding van een transactie waarbij ook werkkapitaal wordt verstrekt niet hoger is dan wanneer dit niet het geval is; de productiekosten van de export (en zeker 60% daarvan) zijn lager dan de totale contractsom waarvoor een verzekering wordt afgesloten.

Net zoals bij de andere onderdelen zal voor dit onderdeel een budget beschikbaar komen voor TA. Dit krijgt binnen onderdeel 3 de volgende vorm: naast het investeringskapitaal komt een budget, waarvan nog niet zeker is hoeveel dit precies zal zijn, maar uitgaande van 10%, beschikbaar uit de begroting van BHOS (artikel 1), om de impact en reikwijdte van exporttransacties op de ontwikkeling van lage- en middeninkomenslanden te vergroten. Dit budget is additioneel aan de EUR700 mln. beschikbaar voor het fonds en kan op verschillende manieren, eenmalig (d.w.z. dit revolveert niet), worden ingezet.

1. *Wat is het probleem dat aanleiding is (geweest) voor het beleid? Is het probleem nog actueel? Wat is de oorzaak van het probleem?*

De aanleiding voor dit beleid is, vergelijkbaar met de aanleiding voor de andere twee onderdelen van het DGGF, tweeledig. Zoals beschreven in de eerste paragraaf is het DGGF een instrument dat wordt ingezet ten behoeve van ontwikkelingshulp door private sectorontwikkeling. Het verkrijgen van

ontwikkelingsimpact is de belangrijkste aanleiding voor het beleid. Daarnaast zijn er echter ook economische redenen die een export-faciliterend nodig maken.

Zoals hierboven beschreven is het regeerakkoord van 2012 een eerste stap geweest in het koppelen van hulp en handel die door het huidige kabinet wordt voortgezet. Op economisch gebied is het zo dat export van goederen en diensten belemmerd kan worden in het geval dat een exporteur of financier onvoldoende vertrouwen hebben in de lokale afnemer of in de financier van de afnemer. Ook kan de export belemmerd worden als een lokale afnemer geen financiering krijgt van een lokale bank. Bij deze problemen zijn Nederlandse banken vaak niet bereid exporttransacties te financieren. Sinds de economische crisis is dit probleem nog groter geworden, omdat banken nu voorzichtiger (moeten) opereren. Deze toegenomen voorzichtigheid leidt vooral tot problemen voor (1) kleinere transacties, (2) transacties met een relatief korte looptijd en/of (3) export naar landen met een hoger risico.

Als de commerciële sector geen dekking biedt kunnen Nederlandse bedrijven zich verzekeren via de exportkredietverzekeringfaciliteit (EKV) van de Nederlandse staat, een faciliteit die in andere Europese landen ook bestaat. Echter heeft ook de 'reguliere' EKV een beperkte of totaal geen dekking op bepaalde landen, waarvan de betalingsrisico's relatief hoog zijn. Voor deze situaties, waar de reguliere EKV dus niet in volstaat, is onderdeel 3 van het DGGF het alternatief

Ook voor wisselfinancieringen is er een marktfalen waarneembaar, *grosso modo* om dezelfde redenen als voor de exportkredietverzekeringen (kleine transacties zijn relatief duur en bepaalde landen vormen een te groot risico, wat de premies prohibitief maakt). Voor werkkapitaal en LC's is dit niet anders. Omdat wisselfinancieringen in de praktijk beschouwd kunnen worden als soortgelijke activiteiten als exportkredietverzekeringen heeft onderdeel 3 van het DGGF ook deze faciliteit opgenomen in haar pakket.

Samenvattend kan gesteld worden dat het verkrijgen van lokale impact door middel van het faciliteren van export de rationale is voor onderdeel 3 van het DGGF. Daarnaast geldt dat de kosten van exporttransacties op landen met een relatief hoog risico exporttransacties in vele gevallen niet meer rendabel maakt voor marktpartijen. Voor deze economische rationale zij verwezen naar het risicokader voor de reguliere EKV, waar onderdeel 3 van het DGGF een aanvulling op is.

2. *Waarom rekent de overheid het tot haar verantwoordelijkheid om het probleem op te lossen en waarom ligt de verantwoordelijkheid op rijksniveau en niet op decentraal niveau?*

In Nederland behoren de meeste bedrijven tot het midden- en kleinbedrijf en hun aandeel in de werkgelegenheid is bijna 70%<sup>6</sup>. Deze cijfers onderstrepen het belang van het midden- en kleinbedrijf voor de Nederlandse economie. Daarnaast is hierboven uitgelegd dat er op dit moment een marktfalen waarneembaar is, waar de overheid in kan / moet springen om dit op te lossen, namelijk een tekort

---

<sup>6</sup> CBS, 2013

aan beschikbaar kapitaal voor exporterende MKB'ers. De private sector is niet willens of bij machte om bepaalde kredietverzekeringen aan te bieden of wissels te verdisconteren, zoals hierboven uitgelegd, bijvoorbeeld in het geval van kleine transacties naar risicolanden. Het Nederlandse midden- en kleinbedrijf heeft dit kapitaal echter wel nodig wil het bepaalde exporttransacties uit kunnen voeren. Dit is de reden waarom de Nederlandse overheid het midden- en kleinbedrijf wil steunen door middel van exportkredietverzekeringen en wisselfinanciering als de markt dit niet biedt.

Dit probleem is niet specifiek voor één regio maar waarneembaar voor het midden- en kleinbedrijf in heel Nederland. Daarnaast is buitenlandbeleid en buitenlandse economische betrekkingen, waar deze regeling onderdeel van is, het domein van de Nederlandse staat, niet van provinciale en lokale overheden.

3. *Is de regeling (a) ter compensatie van risico's die niet in de markt kunnen worden gedekt en/of (b) het instrument waarmee een optimale doelmatigheidswinst kan worden bewerkstelligd? En heeft de regeling een beargumenteerde meerwaarde boven een kasstroom of subsidie?*

Zoals hierboven uitgelegd is de markt op dit moment huiverig om (1) kleinere transacties, (2) transacties met een relatief korte looptijd (in het bijzonder korter dan één jaar) en/of (3) export naar landen met een hoger risico te financieren. Er is in dit geval dus een segment dat niet door de markt gedekt wordt en waar de overheid in dient te stappen. Er zijn op dit moment 3 Nederlandse partijen die exportkredietverzekeringen op de commerciële markt aanbieden, te weten (1) Atradius (de commerciële tak), (2) Euler Hermes en (3) Coface. Commerciële exportkredietverzekeringen zullen onveranderd door de 3 Nederlandse private partijen worden afgegeven (dus ook door Atradius). Het DGGF zal hier niet mee interveniëren. Als een project niet verzekerd wordt door de markt is er de mogelijkheid om te kijken naar de reguliere EKV. Pas als deze faciliteit ook geen exportkredietverzekering wil of kan geven kan een project eventueel verzekerd worden door Atradius onder onderdeel 3 van het DGGF.

Hiervoor wordt net als bij de reguliere EKV gekeken naar het debiteurenrisico en het landenrisico. Om redenen die hierboven al zijn uitgelegd is het mogelijk dat het DGGF grotere risico's accepteert dan de reguliere EKV en hierdoor aanvullend kan zijn op deze faciliteit (en automatisch dus ook op de commerciële markt).

De meerwaarde boven een kasstroom of subsidie is dat tegenover de financieringen van de overheid ook inkomsten staan (in de vorm van binnengekomen premies). Per saldo kost het de overheid dus minder geld, omdat alleen 'schades' uitbetaald worden en er bovendien inkomsten in de vorm van premies tegenover staan. Als de beoogde revolverendheid behaald wordt zou het zelfs geen geld kosten. In de huidige opzet zal alleen worden uitgekeerd in het geval van schade en zouden de uitgekeerde bedragen moeten worden gecompenseerd door ontvangen premies van de totale

portefeuille. Je zou dus kunnen beargumenteren dat alleen de schadegevallen die de Nederlandse staat niet weet te recupereren worden 'betaald' door middel van de verzekering, in plaats van dat alle gevallen worden 'betaald'. De begrotingsreserve dient om fluctuaties in de tijd op te vangen. Omdat de verwachting is dat de schades de eerste jaren beperkt zijn in verband met de opbouw van de portefeuille en het meerjarige karakter van de financieringen wordt de reserve in de jaren 2014 t/m 2017 gevuld.

4. *Is er al een andere garantie/wet/regeling die de verplichting ex-/impliceert?*

Nee, er is al wel een bestaande EKV-faciliteit, beheerd door het ministerie van Financiën en waarvoor de minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking medebeleidsverantwoordelijk is. Hierin wordt genoemd dat "de Staat verzekeringen met ondernemers [kan] sluiten onderscheidenlijk aan aan deze ondernemers garanties afgegeven ter dekking van aan het handels- en dienstenverkeer met landen buiten Nederland verbonden risico's, tegen betaling van premie aan de Staat." Deze reguliere EKV-faciliteit laat dus nog een gebied over dat met het DGGF gedekt zal kunnen worden.

Onder de bestaande EKV-faciliteit valt een faciliteit wisselverzekering. Dit wordt in het DGGF vervangen door wisselfinanciering. Wisselfinanciering wordt nog niet besproken in een andere garantie/wet/regeling.

5. *Is al bekend wat de mogelijke effectiviteit van de betreffende risicoregeling is?*

Uit de analyse van Birch consultants blijkt dat de financieringsbehoefte voor exporteren naar DGGF-landen circa EUR 100 miljoen per jaar is. Birch komt tot dit aantal door een verwacht aantal jaarlijkse aanvragen van rond de 60, gedaan door circa 25-30 verschillende exporteurs, waarvan 40% wordt gehonoreerd. Uitgaande van additionele toetsingscriteria in het kader van het DGGF zouden uiteindelijk 20 additionele transacties doorgang kunnen vinden met een gemiddelde geschatte omvang van EUR 5 miljoen. Dit houdt in dat er een additionele deal flow op DGGF-landen is van EUR 100 miljoen, zijnde 30% van de huidige reguliere EKV-deal flow.

Binnen deze analyse dient natuurlijk rekening te worden gehouden met het plafond dat aan verzekeringen uit kan worden gezet. Hierover zal later in het toetsingskader meer over beschreven worden.

6. *Wat zijn de risico's van de regeling:*

- a. *Hoe staan de risico en rendement van de regeling tot elkaar in verhouding?*
- b. *Wat is de inschatting van het risico op waarschijnlijkheid, impact, blootstellingsduur of beheersingsmate?*

In de opzet van de reguliere EKV is de aanvragende exporteur gedekt tot 98% voor politieke risico's en voor 95% op commerciële risico's, wederom percentages die internationaal gangbaar zijn.

Daarnaast is de aanvragende bank gedekt voor dezelfde percentages op de lening die de exporteur bij de bank afsluit, over het algemeen de projectsom minus de aanbetaling. Van de totale contractsom is



in de praktijk vaak 15% aanbetaling, waardoor de dekking van 98% en 95% op de overige 85% van de contractsom ligt. Dit houdt in dat een deel van de risico's altijd voor de exporteur en/of bank zelf is. Dit is een stimulans voor de aanvragende partij om voorzichtig met projecten om te gaan en deze niet achteloos te accepteren, maar om eerst zaken als de kredietwaardigheid van de afnemer te controleren.

Atradius is daarnaast aan een monitoring & evaluatiekader onderhevig, waardoor ook hun risico-inschatting aan evaluatie onderhevig is. Ook zij dienen dus aandacht aan bijvoorbeeld risico-inschatting te besteden om het fonds revolverend te houden. Hoewel de revolverendheid van het fonds niet volledig te verzekeren valt door een goede risico-inschatting is dit wel een belangrijk element.

Het fonds maakt gebruik van lokale kennis en expertise, bij onder meer Nederlandse ambassades, Nederlandse bedrijven ter plekke, banken en investeringsfondsen, NGO's en kennisinstellingen, om een goede en fijnmazige inschatting van risico's en rendementen te kunnen maken. Bij een juiste risico-inschatting zal het rendement in de vorm van binnengekomen premies namelijk voldoende zijn om uitkeringen bij schade te dekken, ook bij de hogere risico projecten die het DGGF zal gaan faciliteren. Daarnaast zal, in ieder geval in het begin van het DGGF, het Ministerie van Buitenlandse Zaken alle projecten voorgelegd krijgen ter goedkeuring.

Hierboven is uitgelegd hoe de EKV-aanvragende exporteur en Atradius DSB, als uitvoerder, worden gecommitteerd om zorgvuldig om te gaan met hun risico-analyse. Dit is nodig om te voorkomen dat projecten worden aangetrokken die voor het DGGF te risicovol zijn waardoor de revolverendheid in het geding zou kunnen komen. Dit moet er uiteindelijk voor zorgen dat de risico's en de rendementen van onderdeel 3 tegen elkaar opwegen.

Het risico van onderdeel 3 van het DGGF is gebaseerd op het aantal projecten (zowel in het kader van wissels als van aanvullende EKV's) dat schade op zal leveren versus het aantal projecten dat geen schade op zal leveren. Deze schades zullen dus niet te vaak moeten voorkomen (en daarom is een juiste risico-inschatting vereist) en moeten worden betaald uit binnengekomen premies. Om deze balans te vinden heeft Atradius in augustus 2013 een BIS IRB RWA analyse gedaan waaruit blijkt dat de verhouding tussen kapitaal en uitstaande portefeuille maximaal 1:3,5 zou moeten zijn. Dit houdt in dat voor iedere euro die onderdeel 3 aan kapitaal houdt zij een EKV ter waarde van EUR3,50 kan uitzetten. Het ministerie van Buitenlandse Zaken acht het verstandig om iets conservatiever te werk te gaan en een iets lagere verhouding aan te houden, van 1:3.

Ter afdekking van de risico's en ter compensatie van de mismatch in de tijd tussen inkomsten en uitgaven wordt een begrotingsreserve aangehouden voor het DGGF (zie ook de eerste paragraaf, "beschrijving van het DGGF").

Op de wisselfinanciering zal geen hefboom van toepassing zijn daar dit geld meteen 'uit kas' zal zijn wanneer een contract wordt afgesloten, terwijl er bij de EKV alleen geld uit hoeft te worden gekeerd als een project schade op levert.

*c. Wat is het totaalrisico van de regeling?*

Het totaalrisico is gelijk aan het uitstaande bedrag aan projecten, dus het totale bedrag dat betaald dient te worden als alle projecten mislukken en er dus voor alle projecten schade betaald dient te worden. Het totaalrisico van onderdeel 3 van het DGGF is dus af te lezen in de bovenstaande tabel I, zijnde opgetelde bedrag van de plafonds van de EKV en de wisselfinanciering.

*d. Heeft de minister door middel van de gekozen institutionele inbedding van de regeling, ook als deze op afstand wordt uitgevoerd, voldoende mogelijkheden tot beheersing van de risico's?*

Atradius DSB is bepalend bij het risicobeheer, daar zij de portefeuille beheren. Dit is ook het geval bij de reguliere EKV-faciliteit. Atradius is eerste verantwoordelijke in het bepalen van de risico's, al wordt hun besluit nog wel ter goedkeuring voorgelegd aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Atradius maakt zijn risico-inschatting op basis van een framework aangeleverd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Een volmacht kan door het Ministerie van Buitenlandse Zaken worden verleend aan Atradius. Deze volmacht heeft Atradius al wel voor de reguliere EKV, maar gezien onder andere de nieuwigheid van elementen als ontwikkelingsrelevantie heeft het Ministerie van Buitenlandse Zaken deze niet meteen bij de start van het DGGF al te geven.

Een laatste instrument waarmee risico's beheerst kunnen worden is het budget voor technische assistentie (TA) dat wordt toegevoegd aan het DGGF, zoals aangegeven in de eerste paragraaf. Hoe het TA-budget precies gaat worden ingevuld is nog niet duidelijk, maar het zou bijvoorbeeld kunnen bestaan uit haalbaarheidsstudies, demonstratieprojecten of kennisprojecten (gelijkend aan het bestaande DHK-instrument). Ondanks dat de precieze invulling nog niet duidelijk is, valt te verwachten dat risico's hiermee verkleind en beheerst kunnen worden.

*7. Welke premie wordt voorgesteld en hoeveel wordt doorberekend aan de eindgebruiker?*

De premie die een bedrijf zal betalen is afhankelijk van de risico inschatting. Onder andere het risico van de afnemer en de risicoklasse van het land waar de afnemer gevestigd is spelen mee. De OESO heeft minimumpremies op basis van de risico's van de landenklasse en afnemersklasse bepaald. Atradius heeft voorgesteld om deze minimumpremies aan te houden aangezien opslag op deze premie prohibitief zal werken op de vraag. Deze minimumpremie zal voor 100% worden berekend aan het Nederlandse bedrijf/bank dat de EKV heeft aangevraagd.

*8. Wat zijn de uitvoeringskosten van de regeling?*

De uitvoeringskosten zijn ongeveer EUR 1,13 mln. per jaar (inclusief de opstartkosten). De uitvoeringskosten voor Atradius dienen op termijn uit de binnengekomen premies te worden betaald, waardoor er de facto geen uitvoeringskosten voor rekening van het Ministerie van Buitenlandse Zaken zijn.

*9. Wat is de einddatum van het risico?*

De huidige overeenkomst is getekend voor een onbepaalde tijd, maar kent de uiteraard de mogelijkheid om de overeenkomst op te zeggen. Beide partijen, zijnde Atradius DSB en het Ministerie van Buitenlandse Zaken, behouden zich het recht voor de overeenkomst op te zeggen, met een opzegtermijn van het huidige kalenderjaar plus een jaar. Hierna zullen er geen nieuwe projecten meer worden aangetrokken, maar zal Atradius wel de afhandeling van de op dat moment bestaande portefeuille op zich nemen. Aangezien de verzekeringen een maximale looptijd van 12 jaar kunnen hebben zal dus de uiterste einddatum van het risico liggen op 13 jaar plus de duur van het kalenderjaar waarin de overeenkomst wordt opgezegd. Voor wisselfinanciering geldt hier hetzelfde afsprakenkader als voor de aanvullende EKV.

*10. Hoe wordt de informatie die nodig is om de evaluatie (periodiek en na afloop) van de regeling uit te kunnen voeren verkregen?*

Voor onderdeel 3 van het DGGF zal een monitoring en evaluatie kader worden vastgelegd dat op niveau van het hele onderdeel gaat kijken naar de mate waarin het onderdeel haar streven van ontwikkelingsrelevantie, revolverendheid en groei van Nederlandse (MKB-)bedrijven behaalt. De precies vereiste informatie, hoe en door wie die zal moeten worden geleverd wordt later nog daarin bepaald.

De revolverendheid is bij te houden door financiële administratie. De binnen gekomen premies worden door Atradius doorgesluisd naar de begrotingsreserve van het DGGF en de uitgaande schades worden uit de reserve, via Atradius, naar het desbetreffende bedrijf uitgekeerd. Vervolgens volstaat een inkomsten- en uitgavenberekening, rekening houdend met de uitvoeringskosten voor Atradius, om de revolverendheid te toetsen.

**Bijlage 1: Landenlijst DGGF per maart 2018**

Afghanistan	Liberia
Algerije	Libië
Angola	Madagaskar
Armenië	Malawi
Bangladesh	Mali
Benin	Marokko
Bhutan	Moldavië
Bolivia	Mongolië
Burkina Faso	Mozambique
Burundi	Myanmar
Cambodja	Nepal
Colombia	Nicaragua
Congo, Democratische Republiek	Niger
Djibouti	Nigeria
Egypte	Pakistan
Eritrea	Palestijnse Gebieden
Ethiopië	Peru
Filipijnen	Rwanda
Gambia	Sao Tomé
Georgië	Senegal
Ghana	Sierra Leone
Guatemala	Somalië
Guinee	Sri Lanka
Haiti	Suriname
India	Tanzania
Indonesië	Togo
Ivoorkust	Tsjaad
Jemen	Tunesië
Jordanië	Uganda
Kaapverdië	Vietnam
Kenia	Zambia
Kosovo	Zimbabwe
Laos	Zuid-Afrika
Libanon	Zuid-Sudan